2. Non-Compete Clause Rule by Federal Trade Commission. Federal Register / Vol. 89, No. 89 / Tuesday, May 7, 2024 / Rules and Regulations URL: https://www.federalregister.gov/d/2024-09171/p-1742 (дата звернення: 25.11.2024)

3. Non-Compete Clause Rule by Federal Trade Commission. Federal Register / Vol. 89, No. 89 / Tuesday, May 7, 2024 / Rules and Regulations URL: https://www.federalregister.gov/d/2024-09171/p-986 (дата звернення: 25.11.2024)

4. Постанова Київського апеляційного суду від 17 серпня 2022 року, справа № 761/15245/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/92114789 (дата звернення: 25.11.2024)

5. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text (дата звернення: 24.11.2024

Богдан Б. В.,
к.ю.н., доцент,
професор кафедри публічного та міжнародного права,
уповноважений з антикорупційної діяльності,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ПРАВОЗАСТОСОВНА ПРАКТИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ТА РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Протидія домашньому насильству, як і організаційно-правові засади його запобігання, досить ретельно регламентовані Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі – Закон) [1]. Цим Законом також визначені основні напрями реалізації державної політики щодо *запобігання* та *протидії* домашньому насильству, що мають на меті захист прав та інтересів постраждалих від домашнього насильства осіб. ***Запобігання***

домашньому насильству визначається ст. 1 зазначеного Закону як *система заходів, що здійснюються* органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами, *і спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства про форми, причини і наслідки* домашнього насильства, формування нетерпимості до насильства та викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі жінок і чоловіків[1]. В той же час ***протидія*** домашньому насильству визначена як *система заходів, що здійснюються* органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами, *і спрямовані на припинення домашнього насильства, надання допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди та належне розслідування випадків* домашнього насильства, *притягнення до відповідальності* кривдників.

Задекларовано в Законі все досить зрозуміло, логічно і змістовно. Проте що відбувається на практиці в процесі розслідування випадків домашнього насильства? На практиці, на жаль, не так зрозуміло, логічно і змістовно. Під час випадків домашнього насильства особа, яка зазнала домашнього насильства у формі фізичного насильства, що вчиняється в межах місця проживання, стикається з реальним нефункціональним механізмом всіх вищезазначених і так ніби ретельно задекларованих норм законодавства. Нефункціональність механізму проявляється в тому, що фактично надання допомоги та належного захисту постраждалій особі не відбувається з моменту її звернення: на звернення за наданням допомоги реагують представники Національної поліції України, які, на власний розсуд, не завжди маючи достатню компетенцію, можуть скласти одночасно два протоколи про адміністративне правопорушення як відносно кривдника, так і відносно постраждалої особи, що звернулась за наданням допомоги та захистом, зокрема у випадку, якщо постраждала особа

[1] тут і далі курсив – авт.

намагалась самостійно захиститись від фізичного домашнього насильства, здійснюючи фізичний супротив кривднику.

При цьому, в складеному представниками Національної поліції України протоколі про адміністративне правопорушення, попередньо кваліфікованому за ч. 1 ст. 173² Кодексу про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [2], можуть не фіксуватись всі усні звернення постраждалої особи під час відібрання пояснень та складання протоколу про адміністративне правопорушення. В подальшому на підставі таких складених «адміністративних» протоколів відбувається розгляд адміністративної справи в судовому порядку. Слід зауважити, що постраждала особа, на відміну від свого кривдника, не повідомляється судом про розгляд адміністративної справи про притягнення до адміністративної відповідальності за адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 173², і має самостійно дізнаватись (напевно, через офіційний веб-сайт відповідного суду або у інший законний спосіб) про призначення адміністративної справи до розгляду. Лише у випадку, якщо кривдник наполягатиме на присутності в судовому засіданні постраждалої особи, то така особа буде повідомлена судом про призначення до розгляду адміністративної справи та викликана до суду. Розгляд адміністративної справи в суді переважно зводиться до розгляду наявних в справі матеріалів. А серед наявних матеріалів зазвичай – лише протокол про адміністративне правопорушення, який, як зазначалось вище, не завжди відображає хід реальних обставин події, що відбувалась насправді, та пояснення учасників події. Тож, постраждала від домашнього насильства особа може і не дізнатись про розгляд справи в суді та винесене судове рішення, а якщо і дізнатись, то лише згодом, навіть випадково, коли час на оскарження винесеної судом постанови за результатами вирішення адміністративної справи про притягнення до адміністративної відповідальності кривдника може вже минути. І в такому

випадку нівелюється право на захист законних інтересів постраждалої особи та притягнення до юридичної відповідальності кривдника.

Звісно, в разі нанесення тілесних ушкоджень постраждалій особі, які документально зафіксовані та підтверджують факт здійснення домашнього насильства, для належного розслідування випадку домашнього насильства постраждала особа може звернутись до Національної поліції України з відповідною письмовою заявою про нанесення кривдником тілесних ушкоджень. Але і тут постраждала від фізичного домашнього насильства особа має перспективу зіткнутись з неналежним функціонуванням механізму забезпечення її прав: по-перше, заява про нанесені тілесні ушкодження може бути внесена в Єдиний реєстр досудових розслідувань з тривалою затримкою в часі. По-друге, в разі застосування відносно кривдника необхідної самооборони в розумінні ст. 36 Кримінального кодексу України [3], а саме – права кожної особи на необхідну оборону і, відповідно, вчиненні з метою захисту свого життя та здоров'я постраждалою особою дій фізичного супротиву кривднику під час вчинення ним фізичного домашнього насильства, такі дії постраждалої особи кривдник може спотворювати для введення розслідування в оману шляхом подання заяви про нанесення тілесних ушкоджень саме кривднику постраждалою особою. І тоді вже матиме місце оціночне судження, про яке йдеться в Постанові Пленуму Верховного Суду України № 1 від 26.04.2002, де зазначається, що «для встановлення наявності чи відсутності ознак перевищення меж необхідної оборони, суди мають враховувати відповідність або невідповідність знарядь захисту і нападу, характер небезпеки, що загрожує особі, яка захищається, обставини, які могли вплинути на реальне співвідношення сил» [4], в тому числі кривдника і постраждалої особи від фізичного домашнього насильства. Як зазначають В. Клочков та О. Кудрявцев, вища інстанція не вважає право на необхідну оборону абсолютним, а навпаки, закликає нижчестоящі суди розбиратись, чи не отримав агресор більше, ніж

передбачалось [5]. Тому, на думку згаданих вище практиків, в частині таких оціночних понять, як «шкода, необхідна і достатня в даній обстановці» або «шкода, що явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту» необхідні зміни до чинного законодавства, а поняття перевищення меж необхідної оборони, на думку В. Клочкова та О. Кудрявцева, має бути скасовано.

Тож, підсумовуючи викладене вище, є підстави стверджувати про *недосконаліть системи заходів*, що здійснюються і спрямовані на припинення домашнього насильства, а також надання допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди та належне розслідування випадків домашнього насильства, і *подальшу необхідність запровадження дієвого механізму* застосування цієї системи передбачених законодавством заходів.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017. № 2229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#n6 (дата звернення: 22.11.2024).

2. Кодекс про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984. № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text (дата звернення: 22.11.2024).

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n158 (дата звернення: 22.11.2024).

4. Про судову практику у справах про необхідну оборону: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 1. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/vs02012?an=356 (дата звернення: 22.11.2024).

5. Клочков В., Кудрявцев О. Самооборона: чи можна захистити себе при нападі. Аналіз законодавства та судової практики від АО «Клочков та

партнери». LIGA ZAKON. 25.03.2020. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/194036_samooborona-chim-mozhna-zakhistiti-sebe-pri-napad (дата звернення: 22.11.2024).

Богданець А.В.,
к.ю.н., доцентка, в. о. завідувача кафедри приватного права,
Київський національний економічного університет
імені Вадима Гетьмана

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОКРЕМИХ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Питання, що стосуються забезпечення здійснення та захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних осіб, зокрема в умовах воєнного стану набули значної актуальності та значущості. Одним з основних обов'язків держави є утвердження, забезпечення прав і свобод людини як важливої складової процесу реформування української правової системи. Діяльність держави та ефективність існуючого на її території правопорядку підлягає оцінці в тому числі й в контексті забезпечення, перш за все, особистих немайнових прав як окремої особи, так і суспільства в цілому. Виходячи із зазначеного, виявлення особливостей забезпечення реалізації окремих немайнових прав фізичних осіб є необхідним та актуальним.

Особисті немайнові права, як складова предмету цивільно-правового регулювання, забезпечують природнє та соціальне буття. В Конституції України закріплений не вичерпний перелік особистих немайнових прав та свобод. Відповідно до положень ст. 24 Конституції України, не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [1]. З огляду на зазначене, держава гарантує рівність прав і свобод людини.